

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького

Кафедра: Клінічної фармації, фармакоterapiї та медичної стандартизації

Завідувач кафедри: доктор медичних наук, професор А.Б. Зіменковський

**ЩОДЕННИК
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ ЗІ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ
"Клінічна фармація"**

Прізвище, ім'я, по батькові студента _____

Факультет: фармацевтичний (заочна форма навчання, 5,5 роки)
Курс _____ Група _____

База практики _____

Львів-201__ р.

Студент

_____ (прізвище, ім'я та по-батькові)

проходить виробничу практику зі спеціалізації з клінічної фармації на базі__

_____ (назва закладу охорони здоров'я)

у _____ (місто, область)

Терміни практики: з _____._____ до _____._____ 201 р.

Керівник виробничої практики від кафедри _____ (посада, ПІП, підпис)

Керівник практики від лікувального закладу _____

_____ (посада, прізвище, ім'я та по батькові)

Безпосередній керівник практики від лікувального закладу _____

_____ (посада, прізвище, ім'я та по батькові)

Студент прибув " ____ " _____ 201 __ р. вибув " ____ " _____ 201 __ р.

Підпис відповідальної особи _____

М.П.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Виробнича практика зі спеціалізації з клінічної фармації для студентів провізорів (заочна форма навчання, 5,5 роки) проводиться на 6 курсі. Обсяг виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації становить 2 кредити / 60 годин (2 дні).

Виробнича практика зі спеціалізації з клінічної фармації передбачає закріплення студентами професійних навичок із надання фармацевтичної опіки. Опрацювання елементів фармацевтичної опіки, скерованої на пацієнта, лікаря та середній медичний персонал, з метою оптимізації застосування лікарських засобів (ЛЗ) і покращення результатів, що стосуються здоров'я, здійснюється на основі виявлених ліко-пов'язаних проблем та реалізується шляхом налагодження комунікації між учасниками медикаментозного процесу.

Студенти працюють по 6 годин впродовж 2 робочих днів, у вільний від роботи час виконують самостійну роботу. Безпосередніми керівниками практики студентів є лікарі відділень закладів охорони здоров'я (ЗОЗ) стаціонарного типу.

Студент до відбуття на практику повинен отримати інструктаж керівника практики від кафедри і отримати програму та щоденник практики; направлення на практику.

Студент, прибувши у ЗОЗ, повинен подати керівникові від бази щоденник, пройти інструктаж з техніки безпеки, уточнити план проходження практики.

Під час проходження практики студент зобов'язаний суворо дотримуватись правил внутрішнього розпорядку ЗОЗ.

Звіт про практику студент складає відповідно до календарного графіка проходження практики й додаткових вказівок керівників практики від університету та від ЗОЗ.

Студент, який не виконав програму практики без поважних причин і не ліквідував академічну заборгованість до початку наступного семестру, відраховується з Університету.

Мета виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації: закріплення теоретичних знань з клінічної фармації та удосконалення практичних навичок з надання фармацевтичної опіки.

Кінцеві цілі виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації:

- засвоєння принципів та набуття навичок надання фармацевтичної опіки;
- набуття навичок пошуку, аналізу та подання інформації про ЛЗ, тобто здійснення інформаційно-консультативної роботи щодо ЛЗ серед фахівців охорони здоров'я та різних верств населення;
- засвоєння принципів медичної деонтології та етичних норм поведінки

- провізора, зокрема у взаємовідносинах з лікарями, провізорами, клінічними провізорами, пацієнтами;
- ознайомлення з документацією, що містить інформацію про ЛЗ.

Конкретні цілі виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації:

- користуватися нормативною і довідковою літературою щодо ЛЗ;
- орієнтуватися в номенклатурі вітчизняних і закордонних ЛЗ;
- визначати міжнародну непатентовану назву ЛЗ та фармакотерапевтичну групу ЛЗ;
- визначати категорію ЛЗ: «рецептурний», «безрецептурний»;
- збирати анамнез (життя, хвороби, медикаментозний анамнез);
- виявляти ліко-пов'язані проблеми;
- ідентифікувати потенційні взаємодії між ЛЗ;
- визначати випадки призначення протипоказаних ЛЗ;
- оцінювати відповідність дозування ЛЗ та тривалості фармакотерапії вимогам належної клінічної практики призначень ЛЗ;
- надавати фармацевтичну опіку, скеровану на пацієнта;
- надавати фармацевтичну опіку, скеровану на лікаря;
- надавати фармацевтичну опіку, скеровану на середній медичний персонал;
- надавати рекомендації щодо підвищення раціональності та безпеки фармакотерапії;
- виконувати правила охорони праці і техніки безпеки.

ПЛАН ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

№ з/п	Тема	К-ть днів (годин)	Дата	Відмітка про зарахування	Підпис безпосер. керівника практики
1.	Систематизація інформації, наведеної у віртуальному листку лікарських призначень.	0,5 (3)			
2.	Проведення оцінки фармакотерапії за віртуальним листком лікарських призначень (аналіз доцільності призначення ЛЗ, коректності дозування, шляху введення та тривалості застосування ліків, виявлення потенційних лікових взаємодій, випадків недопризначення ЛЗ та призначення протипоказаних ЛЗ). Формування елементів фармацевтичної опіки,	1,5 (9)			

	скерованої на пацієнта, лікаря та середній медичний персонал за результатами аналізу віртуального листка лікарських призначень.				
3.	Всього	2 (12)			

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Перелік практичних навиків якими має оволодіти студент 5 курсу фармацевтичного факультету при проходженні виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації:

1. Вміння користуватися Державним реєстром ЛЗ України.
2. Вміння користуватися Державним формуляром ЛЗ.
3. Визначення АТС-коду та фармакотерапевтичної групи ліків, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
4. Виявлення потенційних взаємодій між ліками у віртуальному листку лікарських призначень.
5. Визначення коректності дозування ліків у віртуальному листку лікарських призначень з урахуванням віку пацієнта, основної та супутньої патології.
6. Визначення відповідності тривалості застосування ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень вимогам належної клінічної практики.
7. Визначення коректності шляху введення ліків у віртуальному листку лікарських призначень.
8. Встановлення раціональності застосування ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень з огляду на діяльність формулярної системи.
9. Встановлення доцільності призначення ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень.
10. Визначення випадків недопризначення ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень.
11. Встановлення випадків одночасного застосування ЛЗ, що належать до 1 фармакотерапевтичної групи ліків або містять аналогічну діючу речовину (у віртуальному листку лікарських призначень).
12. Визначення критеріїв ефективності застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
13. Визначення критеріїв безпеки застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
14. Визначення основних симптомів передозування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
15. Визначення впливу супутньої патології на безпеку застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
16. Визначення впливу вікових змін фармакокінетичних показників у літніх пацієнтів на безпеку застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.
17. Вміння формулювати висновок щодо раціональності фармакотерапії

- за результатами аналізу віртуального листка лікарських призначень.
 18.Надання фармацевтичної опіки, скерованої на пацієнта.
 19.Надання фармацевтичної опіки, скерованої на лікаря.
 20.Надання фармацевтичної опіки, скерованої на середній медичний персонал.

Програма виробничої практики зі спеціалізації з клінічної фармації передбачає виконання студентами **індивідуального завдання** (див. ДОДАТОК 1).

Критерії оцінювання практичних навичок студента:

- «6 балів» – завдання повністю виконане;
 «4,8 бали» – завдання виконане з помилкою, яку студент зміг виправити самостійно;
 «3,6 бали» – завдання виконане з помилкою, яку студент не зміг виправити (помилку виправив керівник практики);
 «0 балів» – завдання не виконане.

ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА НА ПРАКТИЦІ

№ з/п	Перелік практичних навичок	Бали				Дата складання	Підпис безпос. керівника практики від бази
		☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
1.	Вміння користуватися Державним реєстром ЛЗ України.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
2.	Вміння користуватися Державним формуляром ЛЗ.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
3.	Визначення АТС-коду та фармакотерапевтичної групи ліків, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
4.	Виявлення потенційних взаємодій між ліками у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
5.	Визначення коректності дозування ліків у віртуальному листку лікарських призначень з урахуванням віку пацієнта, основної та супутньої патології.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
6.	Визначення відповідності	☐ 0	☐ 3,6	☐ 4,8	☐ 6		

	тривалості застосування ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень вимогам належної клінічної практики.	балів	бали	бали	балів		
7.	Визначення коректності шляху введення ліків у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
8	Встановлення раціональності застосування ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень з огляду на діяльність формулярної системи.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
9.	Встановлення доцільності призначення ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
10.	Визначення випадків недопризначення ЛЗ у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
11.	Встановлення випадків одночасного застосування ЛЗ, що належать до 1 фармакотерапевтичної групи ліків або містять аналогічну діючу речовину (у віртуальному листку лікарських призначень).	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
12.	Визначення критеріїв ефективності застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
13.	Визначення критеріїв безпеки застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
14.	Визначення основних симптомів передозування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
15.	Визначення впливу супутньої патології на	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		

	безпеку застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.						
16.	Визначення впливу вікових змін фармакокінетичних показників у літніх пацієнтів на безпеку застосування ЛЗ, наведених у віртуальному листку лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
17.	Вміння формулювати висновки щодо раціональності фармакотерапії за результатами аналізу віртуального листка лікарських призначень.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
18.	Надання фармацевтичної опіки, скерованої на пацієнта.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
19.	Надання фармацевтичної опіки, скерованої на лікаря.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
20.	Надання фармацевтичної опіки, скерованої на середній медичний персонал.	☐ 0 балів	☐ 3,6 бали	☐ 4,8 бали	☐ 6 балів		
Загальна сума балів за засвоєння практичних навичок							

Бали, отримані студентом за засвоєння практичних навичок на базі практики (ЗОЗ стаціонарного типу) **сумуються** із балами, отриманими за виконання контрольної роботи (від 50 до 80 балів) керівником практики від Університету.

Відмітка про зарахування практики заноситься керівником від Університету до залікової книжки студента і заліково-екзаменаційної відомості при отриманні щонайменше 122 балів.

Сума балів за:		Всього балів	Відмітка про зарахування/не зарахування практики	Дата	Підпис викладача
Виконання практичних навичок	Контрольну роботу				

ВІДГУК І ОЦІНКА РОБОТИ СТУДЕНТА НА ПРАКТИЦІ

Від закладу охорони здоров'я

Від університету

Керівник практики від кафедри

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ДОДАТОК 1

Індивідуальне завдання полягає в аналізі віртуального листка лікарських призначень (надається керівником практики від Університету), який студенти проводять використовуючи уніфіковану методика оцінки фармакотерапії, що включає кілька етапів:

- 1) Опрацювання таблиці (зразок див. табл. 1), в яку переносяться усі ЛЗ із листка лікарських призначень.

Таблиця 1

Перелік ЛЗ, що застосовуються для фармакотерапії (вказується назва захворювання) згідно з віртуальним листком лікарських призначень

№ з/п	Торгова назва ЛЗ*	Фармакотерапевтична група ЛЗ (за АТС-класифікацією)**	Міжнародна непатентована назва ЛЗ**	Дозування ЛЗ*	Дійсна тривалість ФТ*
Пероральне застосування ЛЗ*					
1.					
2. і т.д.					
В/в краплинне застосування*					
..					
..					
В/в струменеве введення тощо*					
..					
..					

Примітки: * - дані з віртуального листка лікарських призначень;
 ** - відповідно до даних Державного реєстру ЛЗ України.

Фактично таблиця 1 повинна відтворити листок лікарських призначень із тієї відмінністю, що ЛЗ та все, що з ними пов'язане, спеціально систематизується. Передусім проводиться систематизація ЛЗ за шляхом введення. Це дозволить оцінити правильність вибору шляху введення ЛЗ для конкретного пацієнта, а також наявність випадків одночасного застосування ЛЗ у кількох лікових формах (наприклад, розчин для ін'єкцій та таблетки).

Після цього студент ідентифікує торгові найменування ліків. Для кожного ЛЗ наводить міжнародну непатентовану назву, вказує фармакотерапевтичну групу (для виявлення одночасного застосування ЛЗ із однаковим механізмом дії), дозування та тривалість приймання ЛЗ (при оцінюванні тривалості курсу лікування слід враховувати не лише застосування ЛЗ протягом перебування у стаціонарі, а й рекомендації щодо використання ліків, які надаються пацієнту при виписці). Також у таблиці студент вказує номер ЛЗ для полегшення підрахунку загальної кількості призначених ліків.

2) Наведення результатів оцінки фармакотерапії (зразок див. табл. 2) щодо коректності:

- дозування (правильність дозування ЛЗ відповідно до принципів належної практики призначень ліків);
- шляху введення ЛЗ (адекватно обраний шлях введення із врахуванням стану хворого, його віку та фізико-хімічних властивостей ЛЗ);
- тривалості застосування ЛЗ.

Також студент оцінює доцільність призначення ЛЗ (доцільно призначений ЛЗ маркується позначкою «+», недоцільно призначений позначкою «-»). Якщо випадок контрверсійний – ставиться «?»). За допомогою позначок «+» та «-» зазначається наявність або відсутність ЛЗ у чинному Державному формулярі ЛЗ.

При виявленні зауважень щодо дозування, шляху введення, тривалості застосування ЛЗ та доцільності призначення ліків студент у таблиці 2 наводить коментар.

3) Аналіз потенційних взаємодій між ЛЗ (зразок див. табл. 3). Студент використовуючи інформацію, наведену у рубриці інструкцій для медичного застосування ЛЗ «Взаємодія з іншими ліками» та «Несумісність» ідентифікує поєднання типу ЛЗ-ЛЗ, між якими можливі взаємодії; оцінює потенційний наслідок сумісного застосування кількох ЛЗ, коротко описує характер взаємодії – посилення, послаблення ефекту, несумісність ЛЗ тощо. У таблицю 3 заносить інформацію щодо доцільності взаємодії: якщо взаємодія корисна (доцільна) студент робить позначку «+», некорисна (недоцільна) «-», небезпечна (недопустима) «!».

4) Аналіз випадків призначення ЛЗ незважаючи на протипоказання, а також навпаки, випадків недопризначення ЛЗ (наприклад, пацієнт, який застосовує петлевий діуретик не приймає калій-вмісні ЛЗ).

5) Формулювання остаточного висновку щодо раціональності фармакотерапії за результатами аналізу листка лікарських призначень та надання елементів фармацевтичної опіки, спрямованої на пацієнта, лікаря та середній медичний персонал для підвищення якості та безпеки медикаментозного лікування.

Таблиця 2

Результати оцінки віртуального листка лікарських призначень щодо дозування ЛЗ, тривалості фармакотерапії, шляху введення ліків та доцільності їх призначення

№ з/п	Торгова назва ЛЗ*	Фармакотерапевтична група ЛЗ (за АТС-класифікацією)**	Міжнародна непатентована назва ЛЗ**	Дозування ЛЗ*	Належне дозування ЛЗ**	Тривалість ФТ*	Належна тривалість ФТ**	Клініко-фармацевтична оцінка віртуального листка лікарських призначень					Наявність ЛЗ у Державному формулярі ЛЗ****
								Правильність дозування ЛЗ***	Коректність тривалості ФТ***	Коректність шляху введення ЛЗ***	Коментар**	Доцільність призначення ЛЗ***	
Пероральне застосування ЛЗ*													
1.													
2. і т.д.													
В/в краплинне застосування*													
..													
..													
В/в струменеве введення тощо*													
..													
..													

Примітки: * - дані з віртуального листка лікарських призначень;
 ** - відповідно до даних Державного реєстру ЛЗ України;
 *** - результат клініко-фармацевтичної оцінки віртуального листка лікарських призначень, проведеної студентом;
 **** - відповідно до даних чинного Державного формуляра ЛЗ.

Таблиця 3

**Систематизація виявлених потенційних лікових взаємодій між ЛЗ у
віртуальному листку лікарських призначень**

Торгова назва		Фармакотерапевтична група (за АТС-класифікацією)		Міжнародна непатентована назва		Коментар щодо можливого результату взаємодії****	Оцінка взаємодії****
ЛЗ №1*	ЛЗ №2*	ЛЗ №1**	ЛЗ №2**	ЛЗ №1**	ЛЗ №2**		

Примітки: * - дані з віртуального листка лікарських призначень;
 ** - відповідно до даних Державного реєстру ЛЗ України;
 *** - результат клініко-фармацевтичної оцінки віртуального листка лікарських призначень, проведеної студентом.